

פרשיות אלו של חומש במדבר מלמדות אותנו מידי שבוע מוסר השכל בכל חלקי החיים, קל למצוא בפרשיות אלו את המוסר הנצרך אותו עלינו לקחת.

אחד מי רבים הוא מה שהראני ידידי הרה"ג רבי שלמה ליב לב שליט"א מדברי השליה על הפסוק: "ויאמר בלעם אל מלאך ה' חטאתי כי לא ידעתי כי אתה נצב לקראתי בדרך".

הנה המלאך פונה בתביעה לבלעם "על מה הפית את אתנך זה שלוש רגלים הנה אנכי יצאתי לשטן כי ירט הדרך לנגדי", דהיינו האתון איננה אשמה, ומה שהוא סטה מהדרך היה מפני שהוא ראה את המלאך כנגדו.

לכאורה יש להבין שהלא בלעם היה צריך לענות למלאך שהוא לא ידע שהמלאך ניצב ממולו, ולכן אין טענה עליו מדוע הכה את הבהמה. ואילו במקום זה בלעם עונה למלאך "חטאתי", כי הוא מודה שחטא בזה שהכה את האתון.

וז"ל השל"ה הק' (דרך חיים תוכחות מוסר): לכאורה קשה, אם לא ידע אם כן מה חטא? אלא האדם מה שהיה ראוי לו לידע ולהבין ולא ידע, הוא חייב בדבר, כי על כן נתן לו השם יתברך השכל - להשכיל ולהבין.

גם כאן בלעם היה לו להבין, כי לא לחנם עשה האתון כך, והעיקר כי האדם מועד לעולם בין ער בין ישן, כי תמיד צריך להשכיל ולהבין ולראות שלא יאירע לו דבר רע.

וכתב עוד (עשרה מאמרות מ"ג מ"ד): וכן בא הרמז בפסוק 'חטאתי כי לא ידעתי', רוצה לומר את מה שלא ידעתי והנני שוגג, עם כל זה חטאתי, כי האדם מועד לעולם, וצריך להתבונן בדרכים אשר הולך שלא יהא נכשל אף בקטנה שבקטנות, ומכל שכן מי שהוא אדם חשוב צריך נטירותא יתירתא, וכל הגבוה ביותר עוד צריך להיזהר ביותר, עכ"ל.

יסוד גדול לימד אותנו השל"ה הקדוש, שאין לאדם לומר לא ידעתי או לא שמעתי, הקב"ה נתן לאדם שכל בכדי להפעיל אותו, להשכיל ולהבין!

ואם אדם רואה דברים משונים שקורים אזי הוא מחויב להשתמש בשכלו להתבונן להבין מה קורה פה, מה עומד מאחורי הדברים...

ואת זה בלעם הרשע הבין! אם האתון סטתה מהדרך שלש פעמים בלי שום סיבה היה עלי להתבונן ולחשוב מה רוצים ממני. ולכן הוא לא אמר מה חטאתי, והרי לא ראיתי...!!?

מה שבלעם הרשע הבין, ק"ו בן בנו של ק"ו שהיה תביעה עלינו בני תורה המבינים והמתבוננים בשכלם, כשאנו רואים אם בענייני ציבור ואם בענייני הפרט שמשו משונה, קורה אדם משוה - חובה להתבונן, להבין ולהשכיל, מה יש פה! ואין על זה תירוץ לא ידעתי, לא שמעתי...

ומכל שכן מי שהוא אדם חשוב צריך נטירותא יתירתא, וכל הגבוה ביותר עוד צריך להיזהר ביותר.

כאשר דברים שהיו בעבר הלא-רחוק פשוטים לכל ינוקא, השתנו לבלי הכר. כאשר מסביב יהום הסער, ותפילה בציבור ולימוד תורה נחשבים כעונן פלילי היל"ת.

אל תאמר - לא ראיתי ולא ידעתי. דע, הבן השכל - כי זהו סימפטום של תהליך המבטא ירידה אחד ירידה. ומכאן - שמקומך אך בין יראי ד' המבינים.

ברוך ד' אשר שמת חלקינו מיושבי המדרש, ולא מיושבי קרנות, מקבל משמעותו נוספות בתקופה זו. כי אכן, אם אין כאן יושבי בית המדרש, מהר מאוד יש כאן יושבי קרנות שהם משכימים והם משכימים.

אשרינו מה טוב חלקינו ומה נעים גורלינו **בברכת השבת שהיא מקור הברכה העורך**

קו "רוממות"
0722-588477 (972-722-588-477)
בקו זה ניתן לתרום לתוצאות הגיליון על ידי מערכת ממוחשבת, וכן על ידי נציג כמו כן ניתן להשאיר הודעות הערות והצעות.
ניתן לתרום בקו "רוממות" או בעמדות הממוחשבות של נדריים פלוס לפי החישוב הבא: רוממות/גיליון שבועי לפני התורח
כל תרומה תתקבל בברכה
לתרומות ולקבלת הגיליון במייל או אל הערה אחרת בכתובת: b264464@gmail.com
חדש! מספר פקס! 077-4447954

רוממות

גליון 224 שנה ה' פרשת בלק תש"פ

גליון שבועי לבני התורה

הרב
אברהם
ברנר

על הפרק

ובגוים לא יתחשב

הם עמדו זה מול זה במצב שווא, כביכול מתווכחים הם האחד עם דעתו של רעהו. כביכול שני צדדים שווים עומדים הם למבחן ולהכרעת ההמון. עומד היה הכומר מן הצד האחד, ומבקש לרוב סכלותו להכניע ולהכריע את הרב העומד למולו. את אותו רב שגדלותו העצומה ויושר דרכיו הם שהעמידוהו כמורה הדרך לאותם יהודים המצויים באזור כולו. מבקש היה אותו הכומר לבטל אותו ואת דרכו ואת אמונתו, חפץ היה שהציבור יחזה במו עיניו באותו 'יוכוח', שכל רצונו היה להעמיד את עצמו כצד בנדיק, כביכול יש כאן מקום וצורך להכרעה, כשפשוט היה לו כי אותו המון ריק ונבער צביע עליו ועל 'דרכו' כמנצחים.

האמת חייבת להיאמר, כי הויכוח שביניהם לא התחיל זה עתה, הוא החל הרבה דורות קודם לכן. הוא עמד במלוא תוקפו ועונו עוד אצל הסבים שלהם, אצל הסבא שלו שהיה הכומר בעל הסמכות העליונה לכל מאמיני אותו הפלך, המכריע בעניינם של כל מאמיני ההבל והאבן, שעמד כבר אז אל מול הסבא של אותו רב וצדיק, שהיה אף הוא רבם של יהודי אותו המחוז, מבקש היה להטות מדרך ישר ואמת, אלא שעתה התעצם לו הדבר וההמיר לו הויכוח עד למאוד.

דרך קבע היה אותו הכומר מציץ לו לרב ומטיריו, מבקש בלבבל את דתו ודעתו, מקניט אותו כל העת מדוע דבק הוא בדרך אבותיו ורבותיו, מה מצא באותה אמונה שהוא אוזח בה ולא מרפה ממנה. תמה היה ברבים מה ראה אותו רב לשטות זו שלא היה כאחד מרוב הציבור, בז היה לו בכל הזדמנות על כך שאינו יודע להתגמש, שהוא אינו משכיל להתאים עצמו אל אירועי הזמן, שהוא קיצוני שאינו יודע ליהנות. סבור היה כי הוא סכיל במה שאינו יודע לעגל פניות, ואפילו תמורת בצע כסף וסגור תופינים וטובות הנאה. הראש הגוי שמעלי באמת לא היה מוסגר להכיל ולהבין זאת, בכל עת שולף היה את אותה טענה אווילית שסבור היה כי ניצחת היא, מקשה היה על הרב ומטיח בו, מה ראה לעבור על הכתוב בתורתו שלו כי יש ללכת להטות ולהכריע כל דבר על פי דעת הרוב, והרי אין חולק על כך כי אותם חסרי דת ודעת דרך האמונה הם הרוב המצוי בעולם. וכן נמשך הדבר עד לאותו היום שהזכרנו רב אל ביתו של הקיסר ירום הודו, מבקש היה אותו הכומר שהוא זה שיכריע בויכוח העז הניטש ביניהם, חפץ היה כי ההמון יריע והקיסר יכריע. כך הסביר הוא לקיסר כי עובר אותו הרב על אמונתו שלו עצמו, על אותו כלל 'הגיוני' כי יש ללכת ולהכריע בכל דבר וענין אחר דעת הרוב ולצעוד בעקבותיהם, ברור היה לו כי הסבר פשוט כל כך ששכנע גם את הקיסר בצדקת דרכו, ובכך יבא אותו הויכוח אחת ולתמיד אל קיצו.

ומשכן, ציוה הקיסר על כל שריו ועל כל שומרי ארמונו ושאר אנשי המהליכים בו, כי בשעה היעודה בה יבא הרב אל ארמונו, איש מהם לא יסייע בעדו למצוא את אותו החדר בו הוא יושב על כסא מלכותו, שאיש מהם לא יאמר לו להיכן לפנות, אדרבה יתחלקו ההמון ביניהם בלבבלו, כשחלקם יאמרו לו לפנות ימינה וחלקם שמאלה, כך בכל מבואות ארמון המלוכה ושאר שבילי גינות ופרדסים הנטועים בו.

והיה היום, וחכם היהודים צועד לו נינוח ובטוח, שם פעמיים אל עבר ארמון המלוכה, נכנס בשעריו ומנסה לפלס את דרכו, לברר מהי דרך הישר שתובילו למחוז חפצו, צועד והולך היה עד שהגיע ועומד ניצב היה למרגלות כסא המלכות. והקיסר תמה באוזניו, מבקש לדעת היאך מצא את יעדו, מנסה להבין כיצד למרות כל המפריעים ההצלח להגיע אל מקומו. והרב מסביר לו כי שאל כל העת את השומרים ושאר המהליכים בארמון, וכך כלכל את צעדיו אט אט עד שמצאו.

וכולם ענו לך את אותה התשובה? שאל הקיסר. לא, הודה החכם, הן אמנם כי חלקם ביקשו להטותי הנה וחלקם הנה. ואיך בכל זאת הצלחת להכריע היאך להמשיך לצעדו עד למקומו? תמה הקיסר. הלכתי אחר הרוב! ענה החכם ביושר.

זיק של אושר וניצחון של ניצחון ניכר היה על פני הקיסר, בטוח היה כי סוף סוף עלה בידו לעשות רצונו של הכומר, להכניע ולהכריע את אותו החכם, ואז הוא הקשה לו את אותה תמיהה המתבקשת למוחו והפסח של הקיסר: אם מודה ומבין אתה כי יש ללכת ולהכריע על פי דעת הרוב וההמון, שמא תסביר לי מדוע לא תמיר את דתך, הן מודה אתה כי אנו הגויים מהווים את הרוב בעולם? והרב עונה לו בחכמה ובפיקחות יהודית, בתום וביושר, כי הן אמנם הולך הוא אחר הרוב כאשר מתעורר אצלו כל ספק, כך כל אימת שמבקש הוא

לדעת אמת מה היא, אך כשהאמת ברורה ומוכחת, כשהדרך סלולה וברורה, כשאין שום צד אחר היכול לערער את אמיתותה, אזי אין שום סיבה ללכת אחר הרוב, גם אין שום מקום להתחשב בדעת הרוב התוהה והטועה.

"כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב" - חוסנו של העם היא בעברו, בראשיתו ובתחילת שורשיו. באותם יסודות חזקים ואיתנים סכלע וכצור חלמיש, באותם חוליות שכבר הוכיחו את עצמם והוא מבקש להמשיך ולהיות חלק בלתי נפרד מהם, שהוא אוזח בהם באדיקות לבל ינתקו חלילה. כי התשתית והיסוד לחוסנה של אותה אומה ירושה היא מאבותיהם, מאברהם העברי שהשכיל להעמיד עצמו מעבר אחד גם כשהשכל מלבדו היו מאוחדים ומלוכדים כביכול מן העבר השני.

וכשמבקש היה בלעם לפגוע חלילה בעם ולקלל, כשסבור היה למצוא בו כביכול נקודת חולשה וחסרון, הרי שבלא משים הוא הצהיר על עוצמת המעלה. באותה העת ומאוחר מקום שהוא ביקש לפגוע ולהטיח עלבון הוא נמצא נותן טעם לשבו, ביקש לקלל ונמצא מברך. קובע לדורות את סוד חוסנו של העם, מהיכן צור חוזקו וכוחו שמידתו אל מול כל אותה אינתי טבע העומדים למולו במשך כל הדורות, אל מול כל מבקשי רעתו הניצבים כנגדו.

הוא לא השכיל להבין כי הבידיות במקרה זה היא אינה חסרון כי אם מעלה, כי בדידותו של העם לא באה חלילה מתוך חולשה כי אם מתוך עוצמה. היא אינה מסמלת נחיתות כל עיקר, כי אם אות וסמל לחוסן, מופת לאותה דרך אמת שאינה מתפשרת ואינה כורעת ברך. זוהי אותה 'בדידות' של עם שלם הדבק בתורתו ובאמונתו, אותו עם המובדל מחוקות הגוים ומאורחותיהם, שמפריש ומבדיל את עצמו מהם בשם ובלשון במלבוש ובמאכל, אותו עם שאינו מנסה לחקות את סביבתו ואינו קובע אורחות חיייו על פי רצונות האחר, עם נבחר וסגולה שרק מחמת שהוא מורכב מ'יחידים' רבים וזה הוא לשמר את דרכו ואת 'יחודיותו', מתגבר דרך קבע על אותם זאבים המשתוקקים לו לטורפו.

וכמאז כן היום, מוחם הקטן והרופס של כל אותם חורשי רעה ומזימה, אותם המבקשים כל העת לנתץ ולהרוס לשבר להחרב ולעקור, אינו יכול ומסוגל להבין כי להיות יחיד אל מול אותו מנגנון ארס והרס, אל מול אותה כפירה וזרעותיה ושאר מסייעים, זהו חוסן רעיוני ולא מורך לבב! כי בשעה שהרוב פורץ פרצות בכרם בית ישראל כדי שיוכלו להיכנס בעדם מכרסמים למיניהם, כשהרוב מבקש לערער חומות של קדושה ולשכנע את ההמון לעזוב תורת מקור מים חיים ולבקש לחצות בורות נשברים, זו זכות וגם חובה להיות מהמיעוט הלוחם בזה. כי זו גדלות להיות 'יחיד' לעמוד בפרץ להרעי ולהטריע, כי היא מהות הטבועה ביסודות העם החצובים בהרעי קודש, לעמוד כחומה בצורה ללא חת ומורא, שלא להיבהל ולא לפחד להיות יחיד אל מול 'רוב' שכזה. כי זוהי החומה הרעיונית שמקים כל יחיד ויחיד, בהכרח הברורה והנחרצת כי בלא שום עקרון וערך אין שום משמעות ליחיד בתוך הרבים, כך גם אין משמעות לרבים המורכבים מיחידים חסרי תוכן ומהות, כי להיות יחיד זה אומר להישמר ולהישאר, להיות יחיד פירושו להיות גם מיוחד.

ולקח נפלא ומוסר השכל נוסף עולים מפרשתנו, היבט מפעים ומדהים בגודל כוחו של יחיד בודד, מה באפשרותו לחולל לטוב או חלילה למוטב. הנה בתחילתה של פרשה ישנה יוזמה של אדם אחד, יחיד רשע ומרשע, שכל ענינו רק לפגוע ולהרע, לרדוף ולקלל, כשהוא רותם לעזרתו עוד כח רע משותף, כח שאין בו אלא השתל עין רעה על הזולת, שאין בו אלא גידוף וקללה, שאין מצוי בו אלא רצון עז להרוס ולנתץ את כוחה ואמונתה של האומה כולה.

ובסופה של פרשה, הרי מרובה מידה טובה, בעוצמתו של יחיד שנחלץ לקיים רצון ה', שמסר נפש בשביל לקנא את קנאת ה', שלא ראה אל מול עיניו דבר מלבד קידוש שמו יתברך, אותו יחיד שהיה ברח מעשהו לעצור את המגיפה שאימה לפגוע בכל מעשה שהצליח למנוע רח"ל את כילוי העם. כי לזאת באה פרשתנו, ללמוד וללמד, להבין ולהשכיל, להראות ולהמחיש לכל, כי גדול ועצום הוא כוחו של יחיד העושה ומעשהו, כי יש במעשהו בודד שלו למנוע את הכל כולו מדרת שחת, ולהצילו מנגף ופליה חלילה.

בכל זמן ובכל עת ישנם תפועות ישנות ומשונות, ממנסות להטביע חותם, במזיד ובשוגג, או בשוגג הקרוב למזיד, על צבינו של עם ד' החדד לדבר. אך אותם יחידים ושרידים אשר ה' קורא, יש בכוחם, בכוחו של כל יחיד ויחיד, להעמיד ולקיים אומה שלמה. הן מהפך הרוחני של הדבר, והן מהעוצמה הרעיונית העומדת ומחזקת את כל מבקשי ה'.

(א) אמרינן בב"ב (יב,א) 'אמר רבי אבדימי דמן חיפה מיום שחבר ב'ת המקדש שניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לחכמים,' אטו חכם לא נביא הוא,² הכי קאמר אף על פי שניטלה מן הנביאים מן החכמים לא ניטלה,³ אמר אמירם והכם עדיף מנביא;⁴ וברש"י (שם ע"ב) 'אין זה כסומא שמכון לירד בארובה במקרה בעלמא אלא כהיא ארובה לו בנבואה'.

(ב) וכתב הריטב"א (שם) 'שיש' שישגו **בשכלם** דברים הרבה שאין כח בשכל הטבעי **השיגים**... ובהשגות חת"ס (א"ח) סימן ד ד"ה מ"ש רמ"ל' בדף ב' (כ"ג) א"ח רוצה לומר רה"ק כמו שישגו וחכיריו, אבל היינו רוח ד' על עוסק לשמה מאד זוכים לכוון האמת אפילו אם לפי טבע חכמתם ושכלם לא ישיגו ידיהם תורה כזו מ"מ הקב"ה בחסדו יחייב חכמתם לחכימא לפי שעה⁷... ועד"ז אחז"ל פ"ק דב"ב אעפ"י שניטלה הנבואה מן הנביאים מחכמים לא ניטלה... הנבואה לא ניטלה מהחכמים, פירוש אותו חלק נבואה שמישיג ע"ד חכמתו שהעוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה **בשכלו** וחכמתו אעפ"י שאיננו בכח תלמוד טבע שכלו'.

ג) הסבר כח זה הוא בדברי הרמב"ן (שם) 'אעפ"י שנטלה נבואת הנביאים שהוא המרא והחזון, נבואת החכמים שהיא בדרך החכמה לא נטלה, אלא יודיעים האמת ברוח הקדש^ט שבקרבם'. ומסביר לדבריו בחידושי חת"ס (שם) 'ההשגה שמשיג בחכמתו בהבנה והשכל ואעפ"י שהוא מעור אלקי ורוה"ק וחלק חכמה עלינוה מ"מ הוא באמצע[ות] כלי חושי הרוחניות והנפש ומבין טעמ' של דברים'.

ד) יסוד הדברים כתב במסילת ישרים (פרק כו): 'בעזר האלקי אשר יותן לו נתגבר נפשו בו ותנצח את הגופניות, ותדבק בקדושתו יתברך ותשלם בו ומשם יעלה אל מעלה גבוהה יותר, והוא הרוח הקדש שכבר תגיע השכלתו להיות למעלה מחק האנושי'.⁹ ובאגרות

חזו"א (טו,א) 'רז"ק היא יגיעת העיון ברב עמל ובמשנה מרץ עד שמתספק בו דעת ותבונה בלתי טבעי.¹⁰

(ה) ובספר תולדות אדם (להמגיד מוילנא עמוד קנ במהדו"ח) כתב: 'רז"ו הקדש הוא העזר והחכמה הנתונה לאדם ממזמרים אחר הרגילו כחזו"א אל התורה והאחזקה ונותן בו כח ועזז ומטהר עיניו כל והבינה להבין תעלומות בתורה אשר לא יוכל להשיג אותם כלו הטבעי, והבדל גדול יש בין שכל הנאצל הנלוה אחר שכל הטבעי כי השכל הטבעי הכל חשוין בו כצדיק כרשע כטוב כרע וכאשר איננו ירא סוף דבר כל אשר ביתא אדם לו יוכל ללמוד ת ועוד רבות כמו אלה ואף לפלפל בחכמת התלמוד הרבה לא כן ב רוכב על כנפי הדברים הנעלים משקל דעתו של אדם הטבעי, ת השמיעות ולכוין תמיד לא האמת והדומו לו לא יחול עליו כל השגות כ' לירא' ה' וחושני שמו המשימים בריה ודלתים בעד יצר לבם ה' טהרה ענוה קדושה, והרבה כיוצא בהם ואם לא יזכו באלה עד שנים יחיו ורב שכלם הטבעי לחקור ולדרוש בכל דבר חכמה לא יהוא, הוא שאמרו חז"ל (סנהדרין ק"ב) אמר רב מרשישיא דגאיתא מתקין לא מר זוטרא מאן קדוש כתיב, איש שוקל איש סופר ויוני שלש מאות הלכות במגדל הפורח באויר ואמר ר' אמי שלש סברי שמעתתא אלא דלא הוי סלקי שמעתתא אליבא דהלכתא דגאיתא ואחיתופל חכמים גדולים בתורה היו וגובה שכלם לעב הגיעו לפלים גדולים ועם כל זה לכוין שמעתתא אליבא דהלכתא לא זכו תא דשמיא כמאמרם אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא סייעתא

רוממות התורה

מאמר י"ד - 'חכמת התורה
למעלה משכל האנושי' ח"ד

1. **נבואה לשוטים ולתינוקות:** עוד שב בב"ב א"ר יוחנן מיזם שחרב בית המקדש ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לשוטים ולתינוקות [וכן ע"ן בזה"ק שמות ו.ב]. ואמר מרן בעל האבי עוזי זצ"ל בשעירו (ימי) שנבואה זו מגיעה מכוחות הטומאה. וכנראה יסוד דבריו במהרה"ש שם *וענין שנטלה מן הנביאים ונתנה לשוטים אין הנבואות שוות דנבואת נביאים ע"ש השי" א ע"י מלאכיה אבל נבואת השוטים ותינוקות אינו אלא ע"ש דה' [ונבואה מדרך זו עיין בדרך ד' להרמח"ל (ח"ג פ"א אות ו') שכתב עלה: וכבר אפשר שהשנין שהשיגה יהיה אמיתי או כוזב, ע"ש]. היינו שנבואתם היא רק לפעמים אמיתית]. **הדקדקמה** גורא מולוץ לספד"א כתב על אדונו הגר"א *נאמן על אבא שבכמיש ששמעתי מפיו הק' כי היה ביוולא איש חולם חלומות גוראים במהליל כל שמועתי כי היה מגיד לכל אדם מה שחו ומעשיו בחדרי משכבו ונפליה אימתו על הבית מאד והוא כלפינו ואמר לו ר' תרשניו לומר דבר אחד לפניכם כי זה שבויעים ביום ה' ישבתם על המקום וחיזשיתם בפ' האזינו על אותן ואתן הפסוקים ומשם אצלכם רשב"י ומפלי והאריז"ל משבחת והיה רבינו מתפלל מאד מאן יעד ילוד אשה מהו ואמר זכורני ששלחתי או מקודם גם הגאב"ש שיתלמדי ואמר לו רבינו נ"ב אמת שדשתי אז עניינים גוראים ומדי דברות אחר חצוב פניו אחר המשיטעות שהיו באמת עניינים נפלאים ור' עילוני עליונים שהיו ראוי לדורשן בפני רשב"י, אחר"כ חשב בפני החולם ה"ל הבין והכיר שהיה בעל מרה שחורה ובעל מרה שחורה **לפרקים חלומותיו צודקות ואמיתים** ועכ"ז צוה להגאב"י לדחפו ולגרשו. (ד"ק דבריו הק' ש' שרק לפעמים חלומותיו צודקים, וכנ"ל מדברי הרמח"ל). * ועיין גם לאדונו הגר"א (ה"א יור ד"ו ע"ג) *מיזם שחרב בהמ"ק נמסרה הנבואה לתינוקות... ושמ ע"ז הדעת טוב ורע והתורה ביעור' נמסרה לחיצוניים בסוד עה"ר טו"ר [הוא בענין מקום הס'ס]... ולכן נמסרה הנבואה **ג"כ לשוטים** כבד שמלך ור' וכלס"י [וע"ש שמהלך בין דרוגה הנבואה לקטניו ושוטים]. **וכונת** הגר"א במ"ש ע"ז הדעת טוב ורע' לכוורה היינו כמ"ש בהקדמת שערי קדושה למאהר"י: **מהם** אשר היו משביעים כבד שמות הקדש ול המלאכים, ויקו לאור, והחושך, כי היו מלאכים **חתותנים** מאוד, **ממונים על עבודת העולם הזה**, והם מורכבים מטוב ורע, והם עצמן לא ישגו האמת והאורות העליונים, ומגליו להם **דברי תעובות, שור, אמת ושקר**, ודברים בטלים דעניני פראות, והכמת הכימ"א, ופעולות קמיעין והשבעות, וגם אלה ב"ן שגו ובשכר תעו. מי יתן והיה לבבם זה לעסוק בתורה ובמצוות, וישאו ק"ו מארבעה גדולי ישראל, שנכנסו לפרסד ולא נמלט מהם איש. כי אם הואו סבא חסידא ר"ע, ואף הוא קשוי מלה"ש, דלחפה לו, וזאתה לו, נכנס בשלום ויצא בשלום. [וכן עיין בספר אור תורה למאהר"א חבר (סוף אות כ').] **ובשערי הענין כמה שנמסרה הנבואה לקטנים ושוטים** ע"ש דרך אחת בח"א מהר"ל שם, וכדבריו בחידושי חת"ס בע"א שם.

(ב) שלטת ופיתוי כוחות הטומאה על עמי הארץ ורשעים, ועשיית מופתים על ידם: איתא בזה"ק (ויקרא ע"א), 'דתניא א"ר יצחק אמר ר' יהודה נפשות דרשיעיא אלין אינון מזיקין דעלמא, אמר ר' חייא הכי תנינן והא אוקימנא מיל נפשתא דרשיעיא בשעתא דנפקין מעלמא, ואזלין ושטאין בעלמא ומטען להו דרשיעיא לאינון דקא אסתים תשובה מקמייהו. ובתנאי הגרי"ז מסלנט (מהרד"ח עמוד קמא) באו בזה דברים חתומים 'אודות הכפרי שאמר שמש"ח יבא והראה מופתים ואמר שצריכן העולם לחזור בתשובה, והשיב הגאון ז"ל הלא ע"ה הוא קליפה קטנה מספק לו היום ואמר לו עשה כך' [* כונתו תנאי בזה מתבאר לאכזרה עפ"י דבריו שחזר לעיל]. ועל אחד מהראשי כשר ש"צ שר", שמתחילה היה עמהם רק נתפס בדיבוריהם והפך לאחד מהאשימים, כתב הרשב"ע * אני אומר שלא היה יכולת בידם לעשות כלו כדלמדו הגונו שחזרנו מניה עליו אלא דפיקא נחש שיש לסטרא אחרא איהו כהן

ג) **בזמנינו:** וכתב רבנו חיים מוולאז'ין (בהקדמתו לביאור הגר"א לספד"צ) 'ובדידי הוה עובדא ששלח רבינו אותי אצל אחי הקטן וגדול ממני בכל מילי דמיטב חסידא קדישא הגאון מוהר"ש זלמן זלה"ה לאמר לו בציוו שמושמואל יקבל שום מלאך מגיד אשר יבא אצלי כ בזמן אל כביר יבא אלי מלאך מגיד ואמר אף כי מרן הב"י היה לו מגיד היה' ב' מאות שנה שהיו הדורות תכנגדו והיה שריו על אדמת הקדש לא כן עתה שרבו המתפרצים ובפרט וחק"א כלל שיהיה כלו קדש קדישם בל"ש שום עירוב כללי [וכוננו בהמשך] י"לפ' שהיה עץ הדעת טו"ר המבואר בדברי הגאון [הנזכר].

ד) **ידעת העתידות, ומופתים, שרבו כוחות הטומאה:** ויחל' הענין, עשיית מופתים... על כחות הטומאה, כבר מבואר בחגיגה (ג.ב.) והולך בבית הקברות... היה תשעה עליו רוח טומאה הוא זקא עבדו, וברש"י ששמה עליו רוח טומאה - רוח שדים, שסייעוהו להיות מכשף, והאריך בזה הרמז"ל בספר דרך ד' (ח"ג) פ"ד אות ט' וח"ג פ"ד אות י"א) ואכה"מ מקוצר הגליון. ובארכוהו ברמב"ן (דברים יח,ט) וברשב"ם (שמות לב,ד) ונרמז בקצרה ריש ר"א **ושמעת** ממקור מוסמך ששאלו את הגר"א קמיניצקי זצ"ל על איש נבדל מאוד מפורסם ובמפתים לא דקדק בכמה הלכות, אמר להם הגר"א **מיניצקי:** **אם אינו מדקדק בהלכה,** כנראה שמופתים מגיינים מכוחות הטומאה ועוד הוסיף: וגם אויל כל הסיפורים שבהו, ויש עוד להאריך כלל הגניז' ה"ה.

2. ובח"א למהר"ל מסביר את ההכרח לומר כן **"בודאי החכם נביא הוא** שאם אתה אומר דלאו נביא א"כ מנא ידע מ"ש החכם האחר, כי יש לכל אדם ואדם נפש בפני עצמו ואין אדם יודע מה שבלבו של חבירו ואין סביר שידע זה מה שידע האחר מצד האדם, כי מצד המקבילים שהם בני אדם הם מתחלקים זו מזו, כי אין יודע מה שחבירו ידע, רק מצד המשפיע הש"י ימצאנו הוא הידעיה הזאת והוא משפיע אותה. לפיכך ידעיתם מה הש"י משפיע להם הידעיה. וא"כ נביא הוא יצ"כ".

3. * מן' החכמים לא ניטלה' מחמת שאצלם עדיין שורה השכינה בבחינה מסויימת כבזמן הבית, וכמ"ש בנפח"ה (דלד), 'ובעסק התורה הוא עושה כביכול דירה לו יתב' בתחתונים לשכון כבוד בארץ ית"ש. כזאמרם ז"ל בשמות רבה פ"ג: עדן שלא ניתנה תורה לישראל ומשה עלה אל האלקים. משניתנה תורה אמר הקדוש ברוך הוא ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', ע"ש בארוכה בכל הפרק. וכן עיין במגיד מישרים (פרשת שמעני מהדו"ק ד"ה והא דאמר). ועיין באור יקר להרמ"ק (על יתקון"ש ש"ה ס"ב) שדרת החורבן תלוי בדרגת ההבנה בתוה"ק, וכל זה חוץ מהענין של העוסקים בתורת הקבנות, (מנחות ה"א).

4. בבירור ענין חכם עדיף מנביא האריך בנפש החיים (ש"ד פ"כ).
5. ובגמ' (שבת קט"ב), איתא 'אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב... ובנביאי אל תרעו... ובנביאי אל תרעו אלו תלמידי חכמים'. ובמשנה ידים (פ"ד מ"ג) 'בכה רבי אליעזר ואמר סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם'. ובש"ס (הע"ה-א פ"א מ"דה) 'זה עיקר המחויב לכל מי אשר בשם ישראל כינוה להאמין באמונה שלימה שכל מה שנמצא בדברי רז"ל בהלכות ואגדות בש"ס ומדרשים הם כולם דברי אלהים חיים כי כל מה שאמרו הוא ברוח ה' אשר דיבר בהם ומסוד ה' ליראיו וכמו שמצינו בסנהדרין מ"ח ס"ב שגם בענין שאינו נוגע להלכה ולמעשה כלל ושאל הגמרא על רב נחמן מנא ידעיה והיתה התשובה שם סוד ה' ליראיו וכו'.

6. ע"ד הראב"ד בהשגות (פ"ח מלולב ה"ה) 'כבר הופיע רוח הקודש בבית מדרשו מכמה שנים והעלינו שהוא פסול... והכל ברור בחבורנו ומקום הניחוי לי מן השמים'. ו'לא עוד אלא שאני אומר... כי נגלה לי מסוד ל'ליראי' (ע"ד מבית בחירה ה'י"ד)...עשה אונן כאפרכתם ושעמך דבר ד...'. ברוך ד' אשר גלה סודו ליראיו' [מפני] לישרים וטושים' (פ"ח מלולב ומושב ה"ו). ועיי' עוד הרבה מקורות תרומה לשו"ת מן השמים (עמוד כ) וכוונתם כול מופשט (רח"ט שו"ת נאצי נאצי אשכנזי).

7. ובחידושי אגדות למדרי"ל כי הנהגה הולדת בחידה ובמראה ואלו החכם יודיע הנעלה והבלתי יודיע לאחרים לא במראה ולא בחידות רק שהוא משיג השגה ברורה, אשר השי"ת מוציא שכל האדם מן הכח אל הפעל. והחכם יודע התמידות ג"כ שהיה יודע ומשיג דרכי ד' ואם רואה לפניו דעת משיג שכך יהיה לו לעתיד, וכן כל הדברים, עד שאת האדם גדול יכול לדעת העתידות שיבאו יותר מן הנביא, (ב) וראינו בגוהש מידה זו אצל מרנן בעל ה"אבי עזרי" ובעל ה"ארי שמואל" וזקני"ל בהנהגת הדור. וכן במוצאי ר"ת תשס"א (לפני 92 שנה!) שבנס באים על ה"דרכי שמואל", שאל אותו מרנן: על מה הנהגות כשהפעלת כל השדעה בענין כהנא? לארמ מכן אמר לו מרנן: אני הנהגות על העלאת דרגת לימודי החול בשמינימ... וכמה נאים על המסופחים בצילם בדרי חופת אלתו 'לעולם ירבה אדם עסקו על ת"ח כדי שלמוד מהם דעת ודברי' סוד שנאמר סוד ד' ליראיו ואומר הולך את חכמים יחכם, משלו משל למה ד' לאדם שנכנס לחנות של בשמים אף על פי שלא נגע בבשמים ריח קטרת נודף בו, כח כל מי שיראה אצל ת"ח אין תלמודו משתכח, ואם רגיל גם עם הארץ סופו מריעין לו מהם בשמור ורוע כסילים ידוע, משל לאדם שנכנס לחנות של בורסקי אף על פי שלא נגע במלכאים ירנח פו, כח כל מי שיראה אצל ת"ח אין תלמודו משתכח, ואם רגיל גם עם הארץ סופו מריעין לו מהם בשמור ורוע כסילים ידוע, משל לאדם שנכנס לחנות של בורסקי אף על פי שלא נגע במלכאים ירנח פו. כח כל מי שיראה אצל ת"ח אין תלמודו משתכח, ואם רגיל גם עם הארץ סופו מריעין לו מהם בשמור ורוע כסילים ידוע, משל לאדם שנכנס לחנות של בורסקי אף על פי שלא נגע במלכאים ירנח פו.

8. על מי שורה רוח הקודש: איתא בתנא דבי אליהו (רבא פ"ב) 'אשרי אדם ששם עצמו כשור לעול וכמחור למשו', ויש ויהגה בדברי רורח בכל יום תמיד, מיד רוח הקודש שורה עליו ותורתו בתוך מעיו'. ועוד איתא שם (והוא פ"א) 'כיון שקרא את תורה בנאיאם וכתובים, שנה הלכות, שנה משנה, שנה הגדות, שנה הלמוד, שנה פילפול, מיד רוח הקודש שורה עליו, שנאמר רוח ד' דבר בי ובלתי על לשוני (שמואל ב' כג.)'. ובבבאר הגר"א, משל א"א, במחמה גנוזה (אין רוח"ק שורה אלף לפי חכמת האדם ודעתו) ויש פנים הדברים.

9. דבר הכפר על חטא לרבוני ירוחם (ח"ד עמוד ח'): 'מכרה אדם (מלכה) את אצור שמה שארימון רב רעשיתיה דהם כלל רכרונו ויש רחל אמת'.

[illegible][illegible]

(ב) גם שאר כוחות הגומא מעלים יחד עם חממתו: וכבר הרמב"ן בכתרו האדם (שער הגמול בסופו) הכסבור אז ענין תחית המהים 'ואם תקשה לעינו קיום הגוף מן השפלים לעולם, כבר השיבונו אליו כי קיום הגוף יהיה בקיום הנפש וקיום הנפש בהתייחדה בדעת עליון, והמתקים יהיה כמתקים בהתייחדו בו, וכו', וכן נאמין ונתחזק אצל הכל באמת, הראות כח הנפש על הגוף האפל בדבקה בדעת עליון, כענין קירון פני ששה כפי חמה לפני יהושע כפי לבנה, וכן יאמרו רבותינו ז"ל על אדם הראשון ועל כל דבק ביצור ומתלבש ברוח הקדש, אמרו עליו על פנחס בשעת שהיה רוח הקדש שווה עליו היו פניו בורות כפלדיים, ואמרו עליו על ר' אליעזר הגדול כשהיה דורש במעשה בראשית היו קרנותיו יוצאות כקרנותיו של משה ואין אדם מכיר אם יום אם לילה, וכן אמרו בספרי פניהם על צדיקים למתיד לרב עדות לחכם וללרוב ולרכובם ולרכובם לא מעוררים ולא מעוררים

סוד קיומנו בבדידות...

כ"ק האדמו"ר מקלויזנבורג בעל ה"שפע חיים" מצאנו זצוק"ל שהשיבו על חיל השנה להתלקחות שיכל בשואה את רעיונו אחד עשר ילדיו, ה"ד. ולמרות טרגדיה זו לא בחל עיתונאי אחד לפני שנים רבות לערוך כתבה לאחד העיתונים בה הוא מטיח באדמו"ר בוזקולן על כך שלא ניסה כאחריהם להציל את בני ביתו בתעודות מזויפות המעידות כי גויים הם בכיול, וכך להניצל ממלחמת הנאצים מי"ש. קודם לפרסום המאמר בעיתון קיבל האדמו"ר מכתב מהנהלת העיתון לתגובתו בענין קודם פרסום הכתבה, מעין בקשה אחרונה של הנידונים למוות...

"ערכתי להם מכתב ארוך" כותב האדמו"ר, ואישרתי את כל האמור עלי. עם זאת כתבתי להם שטעונין אני לשמוע את תגובתם שלהם, לחיית קיומו הניצח של עם ישראל ומה הוא הגורם לקיום עמנו ומה מקור מחצבתם של בני העם היהודי הקיים עמנו כיום הזה ואשר חלק מבניהם שבו ארצה בלנות את ארץ מולדת אבותם - אם נמנים הם על היהודים הללו מלפני אלף או מאה שנה האחרונה מן הפורענויות על ידי תעודות שמד והתערבו בגויים, או מאלו שהיטו שכמם וסבלו בגאון את מנת הצרות שהעמיסו עליהם...

סכסוך של דבר המאמר לא פורסם המכתב וגם האדמו"ר לא נדפס בעיתון. אבל לנו נשאר זכרון לדורות את השפעת יחסם של גדולי ישראל, אל לפני הרבה שנים.

לגופם של דברים כתב האדמו"ר כי עם ישראל חייב להיות מופלא מן העמים, ועליו להתגאות במלבושיו ובשפתו יהודי המדבר לחבירו, אל לו להתבייש לדבר בשפת אידיש עליו לדעת שהיא השפה הכי יפה. רבים היו שנטו מהדרך הזו וחשבו להתגאות בפני הגויים במקומות מושבותיהם ולהיחיות להם, אך בכך, הדרדורו על לשמך, ולא נשאר להם נין ונכד בבית ישראל. וביתו חמור הדבר לגבי קריאת שם בכוחו של שם האדם לחולל מהפכות בתוכינו שיש לו שם יהודי שמו מושך את ליבו לרצות להידבק בעם היהודי לא רק להנאתו ולא רק כשנוח לו הדבר, אלא הוא גם מוכן לסבול עם העם את תלאותיו. לא כן כשנותנים שם נוכרי לאדם עצם השם גורם לו שיעשה כמעשה הגויים.

דבר זה אנחנו רואים היום בחוש אותם יהודים שפרקו את היהדות מעליהם ונדמו לגויים כל שאיפתם לחזור לארץ ישראל ולהיקרא בשם ישראל, היתה רק לשם קבלת שררה וכבוד, ומשאך תבדור שאיפותיהם ועלו בתוהו ירדו מן הארץ והתבללו בין העמים, ומחו מעליהם לגמרי את עברם היהודי.

ואולם סוד קיומנו במשך אלפי שנות גלותנו מאז גלות מצרים נעוץ בבדידותנו. שנבע מכך שלא שנינו את שטנו ולשוננו ולבושנו בתקופת האינקוויזיציה ובשאר זמנים קשים ומרים נשא היהודי מעלינו את זהותו היחידות ולא התפתה להיות כגוי הארץ, ומהם נמשכת שרשרת קיום העם היהודי וזרעיהם מתקיימים אחריהם עד היום הזה. גם בדרונו זה בשנות הזעם, היה אומנם כאלה שעשו להצדיק תעודות בשמות גויים ועל ידי זה ניצלו ונשארו בחיים אבל מבינינו, איני מכיר אחד שהיה עושה כדבר הזה רוב היהודים הלכו ברצון למות ולא רצו לחציל עצמם באופנים כאלו.

על רוח דברים אלו ממליץ האדמו"ר מצאנו את דברי הפסוק שבפרשתנו "הן על לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב".

כלומר עם ישראל הוא עם שאינו רוצה לקבל התחשבות אצל הגויים. ומוכן להיות ללעל וקלם בעמים שיקראו לו בשמות גנאי ובלבד שלא יחשבו עליו שהוא גוי.

ועד היכן מגיעים הדברים? גם כש"בגויים לא יתחשב" דהיינו שאינו נחשב אצלם לכלום ושדמו מופקר ומעיקים לו ומצירים את צעדיו בכל פנה גם אז מעדיף היהודי להישאר יהודי על כל המתחייב מכך.

"ובגויים לא יתחשב".

עצתו של בלעם - גיוס בני ובנות ישראל לצבא

[מאמר זה נשלח למערכת הגליון ע"י תלמידיו של הגה"צ רבי שלמה רוזנר זצ"ל מכתביו אשר השאיר אחריו, ואקטואליים הם ביותר, אשר כיהן בין השאר כמשגיח בשיבת "כף החיים" בירושלים, ונלב"ע בשב"ק פרשת ויקרא א' יס"ג תשע"ח]

אמרו חז"ל (ספרי פרשת מטות פסקא קנז, הובא בילקוט פרשת מטות רמז תשפה, הובא ברש"י

ישרות העמודים של צורת הפתח

כתב השו"ע (סימן שסב ס"א) מהו צורת פתח, קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביה, אפי' אינו נוגע בהן אלא שיש ביניהם כמה אמות, ובלבד שיהא גובה הקנים שמכאן ומכאן ו"ט ויהיו מכוונים כנגד קנה העליון. ואם חיבר הקנה העליון לשני הקנים, או לא' מהן מן הצד, לא מהני, ע"כ. ומבואר בדברי השו"ע שצורת הפתח כשרה אף באופן בו הקנה שעל גביה, [או באופן המצוי כיום - החוט שעל גבי העמודים] אינו נוגע בעמודים עצמם. והיינו משום ג'ד' אסקי, שנחשב כי הקנים נמשכים ועולים עד לחוט שלמעלה. ומכאן כי בכל צורת הפתח עיקר העמוד הוא עשרת הטפחים התחתונים, עשרה טפחים אלו נמשכים כלפי מעלה עד לקנה שעל גביה, ואילו שאר העמוד אין לו חשיבות מבחינה הלכתית. לכן צורת הפתח העשויה על ידי שני עמודים [או לחיים] בגובה "ט טפחים וחוט העובר מעליהם נחשבת כצורת הפתח כשרה לכל הדעות.

והגר"ש קלוגר ב"חכמת שלמה" על השו"ע שם כתב: הנה על דבר הקנים של צורת הפתח עומדין באלכסון עם החבל, ואין זקופין ממש למעלה רק נוטין לאחוריהם או לפניהם. נראה דלענין מוזהר חייב פתח כזה במזווה, כיון ובמזווה אף אם נראה מן הצד הוי פתח, הוא הדין נמי אם אינה עומדת בזקיפה, והטעם דכל דהוי באמת פתח אל קפדינן כולי האי להיות לו תואר פתח ממש. אבל לענין עירובין, כיון דלא הוא בציטת פתח ובענין שיהיה לו כל צורת הפתח, ואם שני הקנים לא מהני, אם כן הוא הדין נמי אם הם נוטין אם כן הוי כאלו החבל שלמעלה אינו מונח כנגד הקנים של מטה רק מן הצד לא הוי לו דין פתח, רק בענין שיהיו זקופין ממש והחבל עליהם. זה נראה לי ברור ונכון לדינא, ואין פנאי להאריך יותר כעת, אולי יזכני ה' בזמן אחר לפרש יותר, ע"כ.

ונהו חומרנו של החבל שלמה דיש להקפיד שהעמודים יעמוד בצורה ישרה, מסתימת המשנ"ב בשעה"צ (סימן שסג אות יא) משמע שאפי' אם יתעקם העמוד צורת הפתח כשרה, עיין שם שהסתפק בדין צורת הפתח העקומה כלפי חלל צורת הפתח והעמודים של צורת הפתח מתנועעים, ומשמע שאם העמודים מחוברים בחזקה ואינם מתנועעים צורת הפתח כשרה לכל חשש, וזאת אף שהעמודים נוטים כלפי חלל צורת הפתח.

ומרן החזו"א (סימן עא סק"ו) כתב לגבי מקרה שהעמודים נוטים באלכסון כלפי חוץ לחלל הרשות, שכשר מדין מחיצה באלכסון, ובלבד שהקנה העליון יגע בשני הקנים שבצדדים. אמנם בס"ק י"א כתב שאם שכתב בס"ק ו' שכשר מ"מ אין לזה מקור נאמן כי שמא אין זה נחשב שהקנה העליון על גבי המזוזה, ע"כ.

ומרן בעל הקהילות יעקב זצוק"ל כתב בקריינא דאגרתא (ח"ב סימן צו) וז"ל, **מרן בעל החזון איש** החמיר לנו מאד שאם אחד מעמודי העירוב אינו עומד ישר אלא נוטה קצת לצד אחד שנפסל העירוב על ידי זה, והנמצא שאין החוט המשוקף מכוון כנגד עשרה טפחים התחתונים של העמוד שהן עיקר המזוזה והחוט אינו מכוון כנגדו, ע"כ ראינו לחוש ולהחמיר ע"כ"ל. ובמכתב אחר כתב בעל הקה"י זצ"ל (נדפס בקובץ כרם יבנה ומשם באגרות ורשימות הקה"י ח"ד בתחילת הספר): הנה מעכ"ת כותב שראה כתב יד שהחזו"א החמיר מאוד לפסול שעמודי הצוה"ה אחד מהן נתעקמו, שאז אין הקנה של משקוף מונח כנגד עשרה טפחים התחתונים של הקנים מכאן ומכאן, [היינו במכתב ה[חלל] וראה התפלא מעכ"ת ש"ליטא" שדארבה מצא בחזו"א עירובין (סימן עא) שמתיר שננתקו מעמודי הצוה"ה שמכאן ומכאן, את"ר מעכ"ת. ובאמת אין דברי החזו"א שמצא שייך כלל לדברינו, דהחזו"א מדבר שם כששני הקנים של הצוה"ה נתעקמו זה כנגד זה, דאז כל המונח על הקנים התחתונים הוא על קו שני כנגד הארץ שבין שתי הקנים שבצדדין, ויש כאן משקוף כנגד הקנים התחתונים, רק

רוממות הדעת

חיזוק ההנהגות והדעות

הרב דוד פיש

במדבר לא,טו): אמר להם בלעם, אפילו אתם מכניסים כל האומות שבעולם - אין אתם יכולים להם. שמא מרובים אתם מן המצריים, שנאמר בהם ויקח שש מאות רכב בחורו ושלישים על כולו [ואמרו רז"ל (תנחומא פרשת ראה סימן ט): 'שלושים איש יצאו על כל אחד ואחד מירשאל, ראה כמה אוכלוסין יצאו

עם פרעה'. והחשבון הוא שלושים פעמים ששים רבוא, וזה עולה סך הכל שמונה עשרה מיליון שיצאו לרדוף אחרי ישראל]. אלא בואו ואני נותן לכם עצה מה תעשו - [אמר להם]: אלוהיהם של אלו שונא זימה הוא, העמידו להם נשים ובנותים לזימה, והם שטופים בזימה, ואלוהיהם שולט בהם [דהיינו הקב"ה ליחס להם]. שזה כלל: כל זמן שישאל עושיין רצונן [של מקום] - הוא נלחם להם, שנאמר ה' ליחם להם, ובזמן שאין עושים רצונן [של מקום], כביכול הוא נלחם בהם, שנאמר והמה מרו ועצבו את רוח קדשו - וירפך להם לאויב, הוא נלחם בהם [שעירה כג.], ולא עוד אלא שעושיין את הרחמן - [ל] אכזרי, שנאמר היה ה' כאויב בלע ישראל (איכה ב.ה). עכ"ל הספרי.

ידוע מה שעשו לנו בנות מואב, כמו שנאמר וישב ישראל בשיטים, ויחל העם לזנות לא בנות מואב, ופי' שרש"י: 'לזנות לא בנות מואב' - על ידי עצת בלעם'. והפקירו את בנותיהם ונכשלו בהם. והיה זה עצתו של רשע מרושע זה, כמו שנאמר 'ועתה הנני הולך לעמי לכה איעצך', ופי' שרש"י: לכה איעצך - מה לך לעשות. ומה היא העצה? - אלהיהם של אלו שונא זימה הוא כו'. כדאי'תא בחלק (סנהדרין קא.), מדע בלעם השיא עצתו זו להכשילם בזימה, שהרי נאמר 'הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למה לעזוב מהי על דבר פערור'.

וכתב הרמב"ן (במדבר כה,א): 'שהזנות לא היתה מזימת הנשים, כי בעצת אנשיהם וגדליהם נעשה, ומוקני מדין היה להם', כמו שנאמר במדיינים 'כי צוררים הם לכם בנכליהם אשר נכלו לכם על דבר פערור' (במדבר כה,ח), כי נכלו להם בזימה להדיחם אחר בעל פערור.

מגדול העון הוצרך משה רבינו ע"ה להקבר בארץ מואב, מול בית פערור" (דברים לו,ד), לכפר על מעשה מרש"י (שם). ולא נטהרו מעון זה עוד שנים מרובות, כמו שנאמר 'המעט לנו את עון פערור אשר לא הטהרנו ממנו עד היום הזה' (יהושע כב,ז).

ואמרו רז"ל שגדול חטא עמון ומואב, יותר ממה שעשו לנו המצרים, **גדול המחטיא יותר מן ההורגו, שהרי לא בשר עמון ומואב ביקה' לו וכי עד עולם** (דברים כד,י), ואילו במצרי כתיב (שם פסוקים ח-ט): "לא תתעב מצרי וכו', דור שלישי יבוא להם בקהל ה"'. הא למדת שהמחטיא לאדם קשה לו מן ההורגו.

ושלמה המלך ע"ה אמר: 'עוזבי תורה יהללו רשע, ושומרי תורה יתגרו בהם' (משלי כה,ד), וכתב ה"מסילת ישירים" (פרק י"ו): 'כי אותם שהמללים רשע ברשעות, אלו יוכיחוהו על פני מומו, והנה הם עוזבי התורה, ומניחים אותה שתתחלל ח"ו. אך שומריה המתחזקים להחזיקה, ודאי שיתגרו בהם, ולא יוכלו להתאפק ולהחריש', עכ"ל. [עיין שם כל לשונן].

היאך נוכל להחשוש ולהחריש כשנגד עינינו מחייבים לגייס בנות ישראל לצבא. בנות עם בנינים, צעירות בני בל ח"י, נשים, 'מה יעשה הבן ולא יעשה', הא חלילה לזימת אלהים! כי מעצת זקניהם אנשיהם וגדליהם "אשר נכלו לכם על דבר פערור", להחטיא ולטמא. היאך יחזור משם הבחור, ובאיה מצב תהא הבת.

אפילו מלאכים שירדו משמי רום לא עמדו בנסיון ונכשלו בבנות הארץ, כמו שנאמר "ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טובות הנה, ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו" (בראשית ו,ב). היתכן שיחוקקו חוק גיוס חובה לבנות - שתהיה הבת בלא פקוח אב ואם עם בחורים בני גילם, הלא זו ממש עצת בלעם הרשע, עצת אנשיהם וגדליהם.

אי שמעם מה שנתנינו מכל עם - וכי שני עוד מדינה המחייבת בנותיהם להתגייס לצבא? וכי תאמר לספק מי ומוזן יוצאת אפילו לא מהלכותיה, הלא כבר העיד בהם אחד מראשי הממשלה הקודמים - י.ש. שמו - שאין לצבא צורך בהם. ומה נענה אחריו? - אין זאת אלא "לדבר אחר" כוונתם, מה שאין הפה יכול לדבר, ולא האוזן לשמוע. ומי פתי ישלח בנו או בתו שמה.

והאם מצבא כזה יכולה לצמוח ישועה?

ולא יתפוס קנה הקרוא למה כנחתו בדברים האלה, אבל כבר כתב רבינו יונה (שערי תשובה שער ג' אות ט): 'לא ביו עמנו ומואב (דברים כב,י) ולא יעשה' (דברים כב,י), ואילו הוא נענש מפשעיהם וכל חטאתם, ועובר בלאו, שנאמר "ולא תשא עליו חטא" (ויקרא יז,ט). ועיין שם בכל מה שכתב. וחייבים אנו למחות בכל פה בפרצה זו.

הרב יעקב ליינר

רוממות ההלכה

הלכות מן קדש קדשים

שהמשקוף הוא עגול ושייכא לדינא דכיפה, אבל אנחנו דיברנו על צוה"פ שנתעקמו שניהם או אחד מהן לא כנגד השני, אלא לימינו או לשמאלו, דאז אין ראש הקנה מכוון כנגד עשרה טפחים התחתונים שלו, והקנה העליון המונח שם אינו מונח על העשרה טפחים התחתונים רק חוצה לו, ואין כאן צוה"פ כלל, ע"כ.

ומרן הגר"ש איערבאך זצוק"ל כתב במנחת שלמה (תנינא סימן ס' אות כג): אם העקמימות פחות מ"ט נראה שאין לפקפק, אך ביותר מזה בחכמת שלמה ממתי, אמנם החזו"א כתב בפשיטות דאם קנה עליון מונח ממש על הקנים דשפי' מהני אף שהקנים באלכסון ע"כ. והעירו דמשכ"ל בדפחות מ"ט ודא דיש שני מבוואר בחכמת שלמה, ואדרבה משמע שפסול בכל שיעור, שהרי דן אותו מן הצד שזה אפי' צמוד ממש כל שאינו על גביה, ומ"ש שהחזו"א מכשיר בפשיטות, צ"ע דהרי החזו"א כתב בסו"ד דאין מקור נאמן להכשיר בזה, וכאמור הקה"י כתב שהחזו"א החמיר בזה מאד.

ובאירוהו שבת (ח"ג עמוד קלב) כתב: ובמקרה שהעמוד של צוה"פ גבוה יותר מעשרה טפחים והוא עומד מעט בשיעור וקשר את החוט של צוה"פ בראש העמוד, מצוי שהחוט אינו נמצא מעל עשרה הטפחים הראשונים של העמוד, ומ"מ מבוואר בשעה"צ (סימן שסג סק"א) שאין בזה חסרון, וכנראה טעמו דסו"ס החוט נמצא מעל ראש העמוד של צוה"פ, וכ"כ החזו"א (סימן עא סק"ו), אמנם עיי"ש סק"א שהסתפק בזה. וכתב **רבינו מרן** שהשיבה הגר"ש **איערבאך זצוק"ל** וז"ל: אין ספקא דמרן ז"ל מוכן ב"י, וכפ"כ בשעת הדחק לעי"ד דיש לטמון על פשיטותיה דהמ"ב בזה עכ"ד. והיינו דס"ל לרבינו זצוק"ל שבשעת הדחק אם אף העמוד התעקם שפיר דמי.

ובתניבות שבת (פ"ט הערה פה) כתב שבתיקוני צוה"פ הנעשים סביב העיר כמעט שא"א לצמצם שכל הקנים יעמדו ביושר גמור, ובקנים גבוהים יתכן שבמשך הגובה נוצר אלכסון יותר מג' טפחים, ונראה שבתחילתה יש להקפיד בזה אבל א"א לפסול צוה"פ כזה עכ"ד.

ויש לציין דבעיה זו של עמודים עקומים מצויה כאשר נוסעים לישושים לחדרי אירוח וכדו', שאף שספרסמים כי יש עירוב כשר מ"מ מצוי שיש עמודים שהתעקמו. והנה בעירוב של המועצה הדתית עשוי החוט של צורת הפתח מתיל ברזל, בעירובים המהודרים לעומת זאת משתמשים בחוט העשוי מפלסטיק [חוט דיג] אחד מהתעקמים הוא כי כאשר נופל עץ על חוט פלסטיק, החוט נקרע והעמודים אינם מתעקמים, מה שאין כן כאשר נופל העץ על תיל ברזל, אז החוט נשאר שלם וכובד העץ גורם לעמודים להתעקם במעט. ועדות העירובים המהודרים מעדיפים כי החוט יקרע וביום שיש יחליף צורת הפיקוח את החוט ולא יצטרכו לקרוא לבעל מלאכה ליישר את העמוד, בעירוב של המועצה הדתית בו אין ומקפידים על חומרא זו [שהעמודים יעמדו ישר] מעדיפים כי החוט יישאר שלם אף שהעמוד יתעקם במעט.

ועוד העירו כמה מומחי עירובין דלהמבואר בחזו"א שכשהקנה העליון לא נוגע בלחיים אפשר דפסול כשהם באלכסון, א"כ בצורה הפתח הנהוג היום לתקן סביב הערים יש בעיה זו, כיון שבדרך כלל מהעמוד בולט משמאלו כורכים את החוט העליון, ואותו מסמר אינו מועיל ללחי, כיון שהחוט כרוך סביבו ולא מעליו והוי צורת הפתח מהצד, ולכן נכשר רק ע"י העמוד שממנו בולט המסמר. ובדרך כלל אין החוט נוגע בעמוד אלא במסמר שעליו, ונמצא שהקנה העליון לא נוגע ממש בלחיים, והרבה פעמים כיון שמותחנים את החוט היטב שלא ירחי רפוי [כמ"ש המ"ב ש"מב סק"ו] אף אם העמודים היו ישרים בתחילה הרי הם מתעקמים, בפרט בצורות הפתח המועדמת בקצה שאין לצידו עוד צוה"פ שמושך לכיון הנגדי, לכן בעירובים מהודרים נהוגים לשים לחי רחב או לחי נוסף ליד העמוד דחוק קצת ממנו, כדי שגם אם יתעקם העמוד ואין הקנה העליון מכוון כנגד "ט התחתונים עדיין יועיל להלחי שבצידו.

"מה טבו אהליך יעקב משכנתך ישראלי" (כד,ה)

ובתרגום יונתן בן עוזיאל: כמה יאון הינן בתי מדרשיון במשכנא די שמש בהון יעקב אבוכון.

כאשר בלעם הרשע משבח את בתי המדרשות של עם ישראל, הוא אומר כמה נאים הם בתי מדרשיכם באותם משכנות ששימש בהם יעקב אביכם.

ולכאורה נשאלת השאלה, והרי בלעם מדבר אל דור המדבר שיעקב אבינו אינו נמצא ביניהם, היה לו לומר כמה נאים הם בתי מדרשות שלכם שמש רבכם משמש בהם.

אלא, ביאר הגאון הגדול **רבי משה שמואל שפירא זצ"ל**, שבלעם הרשע לא בא לשבח את הישיבות של כלל ישראל, אלא נקודה אחרת בלעם בא לשבח: הישיבות שלכם הם באותם משכנות ששימש בהם יעקב אביכם! הישיבות ממשיכות ללא כל שינוי מהישיבה של יעקב אבינו.

חז"ל אמרו 'ממיהם של אבותינו לא פסקה ישיבה מהם' - לא אמרו לא פסקה תורה, אלא לא פסקה 'ישיבה'! הישיבות המשיכו באותה צורה עד יעקב אבינו.

אבל בשעה שמשנים אפילו זיו כל שהוא מצורת הישיבה המקובלת מדור דור, הרי נעקרת בזה כל סגולתה של ה"ישיבה" שמקור כוחה ויסוד סגולתה הוא מכוח שמירת מסורת הישיבות מדור דור, עד ליעקב אבינו - מה טובו אוהליך יעקב!

ובזה יובן כמה הקפידו גדולי הדורות על כל שינוי אף הקטן ביותר אפילו בדברים הנראים טובים ומועילים...

הגאון הגדול רבי אריה לייב מאלין זצ"ל אמר פעם משמו של מרן **המשגיח הגה"צ רבי ירוחם זצ"ל**, שכמו שיש צורת תפילין וצורת מזוזה וצורת ספר תורה, המקובלת ממש רבינו מסיני, כענין זה ממש יש גם צורת ישיבה המקובלת מאבותינו ואבות אבותינו שלא פסקה ישיבה מהם. ואסור לשנות את המטבע של ישיבה אפילו בכי הוא זה. והיה מרגלא בפומיה לומר: ישיבה בזמן הזה צריכה להיות כבימות רבינא ורב אשי.

בדברים שנשא רבינו הגדול מרן הגאון **רבי אלעזר מנחם מן שך זצוק"ל** בפתחה ל"רחי כלה" בתוך השנה לפטירתו של מרן הרב **זצ"ל מפונבז' אמר** בתוך דבריו: שמר על הישיבות שלא ישנו את צורתם, וזעק על כל שינוי אף הקטן ביותר בצורתם של הישיבות. וכנגד אלו שרצו לפתוח "ישיבות" שלא כפי המסורה מדור דור.

נקודה נוספת שיש לעורר, שלאחר עבודה כזו של מעשים ופעולות, חידושים ורעיונות שהיו לו, נתבונן בנקודה שחשוב לעצור בה, להתבונן בה ולדעת אותה, הרב לא סטה מהקו של אבותיו ורבותיו, את הכל הוא עשה עם "שאל אביך ויגדך, וזקניך ויאמרו לך", ולא שינה כחוט השערה, אילו היה משנה מעט, היה יכול לקבל כסף לרוב ולחיות ללא דאגות, היו נותנים לו כסף רב... הנה ראו מה נבנה ליד בני ברק, נותנים למקום שם של "ישיבה דתית", אך הוא מעורב עם דברים נוספים, ולא חסר להם כלום, ואינם צריכים לרוץ ולהיות נע ונד עבור זה, אך הוא החזיק בשלו כפי שקבל, באו אל הרב אנשים שונים שרוצים לפעול, אך רצו שיעשה שינויים, שתהיה ישיבה עם שם לואי, אך השם לואי שהוא נתן לישיבה היה "הישיבה הקדושה", לא "ישיבה תיכונית" או שאר שמות, אנשים שלא קראו ולא שנו באו ומיד עשו חידושים, ובואי שזה יותר קל, אבל דעו לכם שהגדלות היא שלא לשנות, לעשות ללא שינוי מן הדרך של האבא והסבא והרבי והזקנים, וכדאי לעמוד על נקודה זו.

רוממות התורה

מסורת בתי המדרשות והישיבות

הרב שלמה ליב לך

בדברים שנשא מרן זצוק"ל בפגישה של ועד הישיבות עם הנהלת הג'וינט אמר בתוך דבריו: זהו יסוד היסודות, הישיבות הן כיהלום שאסור לנגוע בו, ואסור להחליש אותם, ואין לנו להתחכם מפי שנהגו אבותינו במשך אלפיים שנה. זהו דבר קדוש, ושל נעליך מעל גרליך כי אדמת קודש הוא!

המקום קדוש ואין להזיז בו כחוט השערה!

בשיחה בישיבה הכריז מרן זצוק"ל בתוקף: אם חלילה יוחלט לשנות את תבנית הישיבות, ולהקים ישיבה רק לתורה מבלי תפילה - אני אהיה הראשון שאשים מנעול על שערי הישיבה!

כאשר רבינו אל רבינו תלמיד חכם חשוב וביקש ממנו כי יקבע בישיבת פוניבז' סדר יומי בן מספר דקות ללימוד הלכות "לשון הרע", השיב לו רבינו כחרדה: את הישיבה שיש לנו כיום קיבלנו בירושה כצורתה מרבי חיים וואלז'נער זצ"ל, ראשי הישיבות אינם ה"בעלים" על הישיבות לשנות בהן כרצונם, לא להוסיף ולא לגרוע!

רבינו מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצוק"ל אמר פעם כשדברו עמו על להוסיף מנהגים טובים שיכולים לפגוע בסדרי הישיבות: "כל מנהג שפוגם בסדרי הישיבה המקודשים אינו מבאי שום תועלת רוחנית, ואין שום התעלות רוחנית אם סדרי הישיבה יוצאים נפסדים..."

ובהזדמנות אחרת אמר מרן הגר"ש זצוק"ל: המציאות מוכיחה, שכל המשנה ממסורת הלימוד ומצורתו בישיבות הקדושות, לא הצליח להצמיח אנשים "גדולים בתורה". ייתכן שיצאו מ"שיטות" אלו אנשים בעלי מעלות כאלו ואחרות, אבל "גדולי תורה" יצאו מן הישיבות הקדושות, הלימודות על פי המסורת שנוסדה לנו מקדמת דנא.

"הן עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב" (כג,ט)

במדרש (ילקוט בלק תשח) איתא: "הן עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב" - מובדלים היו מן המצריים בכל דבר בלבושיהם ובמאכלם בגופם ובפתחיהם, ולא דנם כאחד, המצריים דנם בלילה וישראל דן ביום, ע"כ. וביאר ה"בית הלוי" (פרשת שמות) הרי דעל ידי זכות שהיו מובדלים מהם בכל דבר זכו דגם בעת הדין לא דנם ביחד ולא בזמן אחד. והענין משום דלפעמים אפילו מי שלפי מעשיו לא היה מגיע לו זה העונש, מ"מ זהו בזמן ששלום בעולם, אבל בזמן שרשעים בעולם חלילה כשדן את הרשעים על מעשיהם אז צריכים ישראל לזכות יותר גדול להיות ניצולים מזה העונש, והזכות לזה להינצל מהעונש המגיע לרשעי ארץ היא מצות הבדלה מה ישראל מובדלים מהם ומרוחקים מהם וזכים שלא להיות נידונים עמהם, וזהו שאמר במדרש הן עם לבדד ישכון וגו' שאין דנם ביחד. **וכתב** ה"בית הלוי" כי זהו בייאור הכתוב (תהלים כו) "לדוד שפטני וגו' לא ישבתי עם מתי שוא וגו' שנאתי קהל מרעים ועם רשעים לא אשב וגו' אל תאסוף עם חטאים נפשי ועם אנשי דמים חיי וגו'", אמר אחרי שאנכי הרחקתי עצמי מרשעי ארץ בתכלית הריחוק לא תדון אותי עמהם, וגם דלפעמים מגיע עונש לרשעים במכה אשר בטבעה היא מהלכת ומתדבקת מגוף לגוף, ואז צריכים לזכות לעמוד נגד הטבע, וזה בייאור דברי המדרש פרשת וארא (שמות יא,ב) ושמת פדות בין עמי ובין עמך, מלמד שהיו ישראל ראויין ללקות בזו המכה ונתן הקב"ה פדיונם המצריים. דפסוק זה נאמר במכת ערוב וחיה רעה היא מהלכת וכדאיתא במס' תענית (יט,א) דעל חיה רעה מתריעין בכל מקום, ומש"ה הוצרכו לפדיון ממנה, ועל הגי שני דברים, היינו שלא להיות נידונים עם המצריים וגם להנצל גם אם בטבעה היא מתדבקת, הכל הוא בזכות שהיו ישראל מובדלים מהם. וזהו שאמר במדרש, חנון שנתן חן העם בעיני מצריים, ורחם שריחם עליהם שלא נגעו בהם המכות, כי התנהג

אדם כי ימות באהל

אל כבוד הרב שליט"א העורך בטוטו"ד את דברי רבינו מרן ראש הישיבה זיע"א.

ראשית, אודות מה שהובא בגליון פרשת חוקת דהאי שאת מדברי רבינו זיע"א לבאר מדוע נכתב הענין של

'אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה' דוקא בפרשת פרה אדומה, ובהערה מס' 3 נתבאר ביתר כוונתו כי דוקא במקום שנאמר שהתורה היא חוק, ואין בזה טעם למשמש, שם נאמר שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, כאשר הוא דבק בדברי התורה עצמם שהם מקור החכמה, ולא בהבנה השכלית שלו. מ"מ יש בזה תוספת דברים והבנה עמוקה יותר, וגם הנוסח שנכתב בשם רבינו זיע"א שפרה אדומה היא 'שרש התורה' אין זה מובן כ"כ, לכן הנני לצ"ב מה שכתבתי בעבר ממה ששמעתי והבנתי מדברי רבינו זיע"א, ונפס על ידי בעיני, ובכן הדברים מבוארים.

בפרשת פרה אדומה נאמר "זאת התורה אדם כי ימות באהל", וכידוע דרשת חז"ל: 'אין ד"ת מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה'. ולכאורה יש להעיר שהרי כאן זו פרשה של חוקה - דבר שאין בו הבנה לדידך, וא"כ לכאורה היה יותר ראוי לומר עניין זה של 'ממית עצמו' בפרשה של משפטים, שהרי בדברים המובנים לאדם יותר שייך חיבור ואהבה והתמסרות לתורה, וענין חוק מסמל יותר את היראה - 'חוקה חקקתי גזירה גזרתי ואין אתה רשאי להרהר אחריה', וכי דוקא כאן הוא המקום ללמדנו שצריך להיות 'ממית עצמו עליה'.

אכן חז"ל אומרים שעל פרשה זו אמר שלמה המלך "אמרת אחכמה והיא רחוקה ממני", וביאור הדברים שברפרשה זו שלמה המלך הבין שאף מה שכן אנו מבינים זה ג"כ לא שורש הדבר ממש, וכמו [להבדיל] בענייני העולם שמי שחכם ויודע מדע הוא מבין את השתלשלות הדברים איך דבר אחד משפיע על דבר אחר וכן הלאה עד שבסוף נהיה כך וכך, אך סוף כל סוף להסביר את שורש ותחילת הכל מהיכן מתחיל ההשתלשלות, לזה אין הסבר אלא זהו חוק בריאה... והיינו שכל החכמה והמדע זה רק להבין את המשך השתלשלות הדברים, אך שורש הכל זה 'חוקה חקקתי' - כך גזרה חכמתו יתברך. וכן הוא בתורה, גם

הדברים המובנים לנו זה כפי תפיסתנו בהשגת שכלנו את השתלשלות הדברים, אך שורש ותחילת הכל בכל התורה זה - 'כך גזרה חכמתו'.

ואת זה שלמה המלך הבין בפרה אדומה, כאן הוא ראה שהשורש ממש הוא דבר שמעל להשגת השכל, וא"כ גם

בשאר הדברים שכן מבינים אין זה בשורש הדברים, וע"ז אמר שלמה: "אמרת אחכמה והיא רחוקה ממני", הפסוק מדבר על כללות החכמה - "אמרת אחכמה" ולא רק על פרה אדומה, אלא שבפרה אדומה הוא הבין שהכל בשורש זה - "רחוקה ממני".

וא"כ מתבאר הטעם שדוקא בפרשה זו נאמר לנו שצורת הלימוד זה להיות 'ממית עצמו עליה', פרשה זו שהיא הגילוי על שורש השורשים, תחילת הכל - רצונו הפשוט, היא היא המקום לגלות איך היא הצורה והאופן של לימוד התורה: "אדם כי ימות באהל" - 'אין ד"ת מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה'. אע"פ שהם חוקים שאין בהם הבנה ותפיסה, מ"מ כאן האדם מתחבר לשורש ומקור מוצא התורה, לדבוק בקב"ה ורצונו הפשוט, ולכן כאן הוא המקום הראוי לגלוי עניין זה של 'ממית עצמו'.

עוד זאת בעניין מה שהובא בשם זוהר חדש בעניין הכאת הסלע, מקומו בתיקו"ז, ומצ"ב הלשון וע"ש גם בייאור הגר"א.

וכך הלשון בתיקו"ז (מו,א): והאי סלע אתמר בה דלא נפיק אלא טפין טפין דמאי דאורייתא באלין פסקות ובגין (במדבר כ) ויך משה את הסלע במטהו פעמים דא גרים דלא נפיק מינה אלא טפין טפין זעיר שם זעיר שם וכמה מחלוקות על אלין טפין ומאן גרים דא המורין דאתמר בהון כל המורה הלכה בפני רבו חייב ובגין דא שמעו נא המורין ובגנייהו ויך משה את הסלע במטהו פעמים דאם לא דמחא בה לא הוו טרחין ישראל ותנאין ואמוראין באורייתא דבעל פה דאיהי סלע אלא אתמר בם (שם) ודברתם אל הסלע ונתן מימיו בלא טורח והיה מתקיים בהון (ירמיה לא) ולא ילמדו עוד וגו' והוה נפיק מיא בלא קשיא ומחלוקת ופסק וכו'.

בברכה מרובה, שתזכה להמשיך להגדיל תורה ולהאדירה למעלה למעלה ישראל מאיר טרוביץ, מודיעין עילית

לעיילי נשמת האי גברא רבה

מופלא בעמל התורה וקבלת היסורים באהבה
הגה"צ רבי חזקיהו רפאל ב"ר צבי הירש שפירא זצ"ל
אשר נהנה תמך ועודד את גליונו
נלב"ע י"ח בתמוז תשע"ח
הונצח ע"י בני משפחתו ומוקירי זכרו

לעיילי נשמת

הרב ישראל פסח בן יבדלחט"א הרב
דוד ווייס זצ"ל
נלב"ע ט"ז תמוז תשס"ז. ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י אחיו הרב"ג רבי יואל שליט"א

הורמה תרומה

על ידי הרב"צ
רבי יוסף פרקש שליט"א
שיזכה לשנים טובות וארוכות
לעבודת ה' ית'
ולנחת מכל צאצאיו שיחי' ברוך
ברכה ושמחה כל הימים